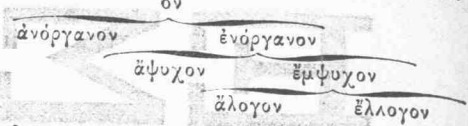


ἄλλων ὄσας ποριζόμεθα ἔξωθεν διὰ τῆς ἀντιλήψεως καὶ ἔσωθεν διὰ τῆς συνειδήσεως.

Εἶπομεν ἐν τέλει τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ὅτι αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς δυνάμεις ἐλλόγου ὑποστάσεως, εἶναι ἔλλογοι, καὶ ἐνεργοῦσιν ἐν ἡμῖν ἄλλως ἢ ἐν τοῖς κτήνεσι, καθ' ὅσον ἢ ἀντίληψις, ἢ προσοχὴ, ἢ σύζευξις, ἢ μνήμη, ἢ ἀνάμνησις λειτουργοῦσιν ἐν ἡμῖν μετὰ λόγου. Καὶ πραγματικῶς ὁ λόγος συμπληροῦ καὶ ρυθμίζει πασῶν τῶν δυνάμεων τούτων τὴν ἐνέργειαν. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἀντίληψιν παρέχει τὸ στοιχεῖον τῆς ὑποστάσεως, οὗ δὲν ἀντιλαμβάνομεθα διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἀλλ' ὃ ἐπιβάλλει ὁ λόγος, καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, ἅτινα ἐπίσης ἐπιβάλλει ὁ λόγος. Εἰς δὲ τὴν σύζευξιν παρέχει τὸν ἐσωτερικὸν ἐκείνον σύνδεσμον δι' οὗ αἱ ἔννοιαι συννοῦνται, καὶ συνδιαμένουσι, καὶ ἀμοιβαίως ἐγείρονται διὰ τῆς μνήμης καὶ ἀναμνήσεως, καὶ οἱ πολλοὶ καὶ διάφοροι νόμοι τῆς συζύξεως οὓς ἔθηκαν οἱ ψυχολόγοι ἀνάγονται εὐκόλως εἰς ἓνα καὶ μόνον, τὴν ἐνότητα τῆς ἐλλόγου ἐνοίας τοῦ ὄντος. Καὶ τῶντι αἱ ἔννοιαι συνδέονται πρὸς ἀλλήλας καθὼς συνδέονται τὰ στοιχεῖα τῆς ἐνοίας ταύτης, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐννοια λ.χ. γεγονόςτος τινὸς ἀνακαλεῖ τὴν ἐννοϊαν τοῦ τόπου ἢ τοῦ χρόνου ἐν οἷς ἐγένετο, ἢ τοῦ αἰτίου αὐτοῦ, ἢ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ οὕτω καθεξῆς ὥστε πραγματικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸ κέντρον καὶ ἡ φωτοβόλος ἐστὶν τοῦ πνεύματος εἶναι ἡ ἔλλογος ἐννοια τοῦ ὄντος, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέει πᾶσα ἡ φιλοσοφία καὶ πᾶσα ἐπιστήμη.¹

Εἶναι δὲ ἡ ἐννοια αὕτη ἀρχὴ καὶ βᾶσις πάσης κατατάξεως, διότι ὅπως δῆποτε καταταχθῶσι τὰ ὄντα, καὶ ὅσα καὶ ἂν διαιρεθῶσι καὶ ὑποδιαιρεθῶσιν αἱ τάξεις αὐτῶν, ἢ πρώτη ἀρχὴ καὶ τρόπος τινὰ ἢ ρίζα πάσης διαιρέσεως καὶ ὑποδιαιρέσεως θέλει εἶναι πάντοτε ἡ κοινὴ φύσις ὄλων τῶν ὄντων οἷα δηλοῦται ἐν τῷ προεκτεθέντι ὀρισμῷ. "Ὅπως δὲ ἴδωμεν πῶς γίνεται ἔλλογος κατατάξις ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς ἐνοίας ταύτης, ἃς ἐνθυμηθῶμεν ὅσα εἶπομεν ἐν τῷ γ' Ἄρθρῳ.—Πραγματευόμενοι περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐνότητος, καὶ ἵνα βεβαιωθῶμεν ὅτι ἐν ἡμῖν μόνον ὑπάρχει, διήλθομεν τὰ διάφορα βασίλεια τῆς φύσεως, καὶ εἶδομεν ὅτι ὑπάρχει φύσις νεκρὰ καὶ ἀνόργανος, ὑπὲρ αὐτὴν ἐνόργανος καὶ ζῶσα, ὑπὲρ ταύτην φύσις ἔμψυχος, καὶ ὑπεράνω τῆς ἔμψυχου φύσεως ἔλλογος. Ἄλλ' ἤδη ἤξεύρομεν ὅτι ἐν ἐκάστῳ τῶν βασιλείων τούτων ὑπάρχουσιν ὄντα, καὶ μὲ διάφορα ἀλλήλων κατὰ τινα προσόντα, ἀλλὰ καὶ ὅμοια κατὰ τινα ἄλλα, καὶ ἵνα παραρῆσωμεν ὕλικῶς τὰς σχέσεις ταύτας τῶν μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφο-

ρῶν, δυνάμεθα νὰ χαράξωμεν τὸ ἐξῆς διάγραμμα·



Τὸ διάγραμμα τοῦτο εἶναι ὁ τύπος πάσης ἐλλόγου κατατάξεως. Πῶς δὲ ἐγένετο ἡ κατατάξις αὕτη; Διὰ τῆς ἀφαιρέσεως στοιχείων τινῶν κοινῶν εἰς πολλὰ ὄντα καὶ τῆς γενικεύσεως, ἢτοι ταυτοχρόνου συνενώσεως αὐτῶν ἐν μιᾷ ἐνοίᾳ, ἣν ὀνομάζομεν γενικὴν καὶ ὑπάγομεν εἰς τὴν γενικωτάτην ἐννοϊαν τοῦ ὄντος. Παρατηρήσαμεν δηλαδὴ ὅτι εἰς τι δὲν ὑπάρχει ἐκείνη ἡ σύμπνοια ποικίλων ἐνεργειῶν ἣν ὀνομάζομεν ὀργανισμόν, καὶ ὅτι ἡ σύμπνοια αὕτη δὲν ὑπάρχει μόνον εἰς τὸ δὲν τοῦτο, ἀλλ' εἰς πλείονα, καὶ ἀπεσπάσαμεν νοερῶς τὸν κοινὸν τοῦτον χαρακτῆρα ἀπὸ τῶν ἄλλων μεθ' ὧν συνυπάρχει ἐν τῇ φύσει καὶ δι' αὐτοῦ ἐμορφώσαμεν ἰδιαιτέραν τάξιν τῶν ὄντων, ἐν ἣ συμπεριελάβομεν πάντα τὰ ἔχοντα ὀργανισμόν, καὶ ἐν ἄλλῃ ἐθέσαμεν τὰ μὴ ἔχοντα, καὶ οὕτως ἐμορφώσαμεν δύο γένη, τὸ ἀνόργανον καὶ τὸ ἐνόργανον, εἰς ἃ διαιρεῖται τὸ ἀνώτερον γένος δὺν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐποίησαμεν τὴν δευτέραν διαιρέσιν, τοῦ ἐνοργάνου, εἰς ἄψυχον καὶ ἔμψυχον, τὴν τρίτην, τοῦ ἔμψυχου, εἰς ἄλογον καὶ ἔλλογον καὶ οὕτω καθεξῆς. Παντοῖαι διαιρέσεις καὶ κατατάξεις δύνανται νὰ γίνωσι κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τρόπον, διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν κοινῶν χαρακτῆρων, τῆς ἀφαιρέσεως αὐτῶν καὶ συνενώσεως ἐν τινι γενικῇ ἐνοίᾳ, ἣτις ἡ ὑπάγεται εἰς ἄλλον γενικωτέραν, ἢ γίνεται ἀρχὴ νέων διαιρέσεων καὶ ὑποδιαιρέσεων. Λέγονται δὲ αἱ ἀφηρημέναι αὗται ἐννοϊαι γενικαὶ διότι ἐκάστη ἀποτελεῖ γένος περιλαμβάνον οὐ μόνον τὰ ἀντικείμενα ἐν οἷς παρατηρήθη καὶ ἀφ' ὧν ἀπεσπάσθη ὁ γενικὸς χαρακτῆρ, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα ὅσα ἔχουσι τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. Ἐκαστον δὲ γένος διαιρεῖται εἰς ἄλλα κατώτερα ἅτινα ὀνομάζονται εἶδη. Πόσον δὲ ἡ ἔλλογος κατατάξις συντείνει εἰς ἐξακρίβωσιν τῶν ἰδεῶν, καὶ χρησιμεύει εἰς πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας, θέλομεν ἴδει ἐν τοῖς ἐπομένοις.

¹Ἐπιτομὴ συνέχια.

Π. ΒΡΑΥΛΑΣ.

Κατὰ τινα τῶν Σπαρτιατῶν ἐκστρατεῖαν ἀνυσούχων ἐν τῇ πόλει περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς μάχης, καὶ ἀνυπομόνως περιέμενον ἀγγελίαν περὶ αὐτῆς. Σπαρτιάτιδες τινες ἐκτὸς τῆς πόλεως εὐρισκόμενοι εἶδον Εἰλωτα μετὰ σπουδῆς ἐρχόμενον, μία δὲ ἐξ αὐτῶν, ἣς τὰ τέκνα ἦσαν ἐν τῇ μάχῃ, ἔδραμε νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ στρατοῦ. Καὶ ὁ μὲν Εἴλωτς τῇ ἀναγγέλλει τὸν

1. Ὁρα "Τὸ ἐν καὶ τὸ δὲν" ἢ "ἡ ἐνότης τῆς ἐπιστήμης", Πανδώρα, 1 Ἰανουαρίου 1870.

θάνατον τῶν τέκνων, ἐκείνη δὲ, τεθορυβημένη, «Κακὸν ἀνδράποδον, ὑπέλαθεν, οὐ τοῦτο σ' ἐρωτῶ, ἀλλὰ τί πράσσει ἡ πατρίς.» Καὶ μόνον ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅτι νικᾷ, «Τώρα, εἶπε, θὰ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ ὑποφέρω τὴν στέρτησιν τῶν φιλιτάτων.»

Η ΚΑΛΚΟΥΤΤΑ

[Ἐκ τοῦ ἐκδοθέντος ἐν 1876 ἔτει συγγράμματος τοῦ Alfred de Bréhat.]

Μετάφρασις Ν. Δ. Λεβίδου.

Συντομία 181 σελ. 559.

Ζ'

Σχεδὸν πᾶσαι αἱ πρωτεύουσαι εἰσὶν ἡ ἐπιτομὴ καὶ ἡ οὐσία οὕτως εἶπεν τῆς χώρας εἰς ἣν ἀνήκουσι καὶ ἦν ἀντιπροσωπεύουσιν. Ἐξ αὐτῶν εὐχερῶς ἐνοεῖ τις τὴν χώραν, ὡς ὁ ἐπισκεφθεὶς τοὺς Παρισίους γινώσκει τὴν Γαλλίαν καὶ ὁ τὸ Λονδίον γινώσκει τὴν Ἀγγλίαν.

Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει οὕτως ὡς πρὸς τὴν Καλκούτταν. Διότι ἡ πόλις αὕτη, ἀγγλικὴ μὲν τὴν κεφαλὴν, ἰνδικὴ τοὺς πόδας, ἐμπορικὴ δὲ κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα οὖσα, ἀντιπροσωπεύει μόνον τὴν Ἑταιρίαν. Ἄνευ μάλιστα τῆς διαμονῆς τοῦ τε διοικητοῦ καὶ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων ἤθελε θεωρεῖσθαι οὐδενὸς λόγου ἀξία παρὰ τῶν κατοίκων τῆς κεντρῶς Ἰνδοστάνης, τιθεμένων εἰς περιωπὴν πολὺ ὑψηλοτέραν κατὰ πρῶτον μὲν τὴν Βεναρῆς, τὴν μητρόπολιν καὶ καθέδραν τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἔπειτα δὲ τὸ Δελχί, τὴν Ἀργμόντ καὶ τὴν Λαχώρην.

Ὁ Jacquemont, παρατηρῶν ὅσα καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, προστίθησιν, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ κατὰ πολλὰ ἤθελον πλεονεκτῆσαι, μεταφέροντες εἰς Βεναρῆς τὴν μητρόπολιν τῆς ἰσχύος αὐτῶν, ἣν ἤθελον τοιοῦτοτρόπως ἐπαυξήσει καὶ ἐνισχύσει διὰ τῶν θρησκευτικῶν ἀναμνήσεων τῆς ἱερᾶς πόλεως. Ἄλλ' ἐγὼ τούναντίον νομίζω, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ, συνετῶς φερόμενοι, δὲν ἔπραξαν τοῦτο· διότι ἐν ἀρχῇ μάλιστα ἤθελον ἐπέρχεσθαι συγκρούσεις ἀδιάλειπτοι μεταξὺ τῆς ἀγγλικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἐν Βεναρῆς τυγχάνουσι ζωηρόταται. Λέγουσιν, ὅτι καὶ λόγοι ἐμπορικοὶ συνέτειναν εἰς τὴν τοιαύτην προτίμησιν· φρονῶ ὅμως, ὅτι ὁ ἄλλος ἐκεῖνος λόγος ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος, οὗτινος ἐνεκεν ἡ Ἑταιρία προὔτιμησε τὴν Καλκούτταν, πάντοτε ἐπιμελῶς φροντίσασα, ὅπως μὴ ἀνωφελῶς προσκόψῃ ταῖς θρησκευτικαῖς πεποιθήσεσι τῶν Ἰνδῶν. Καὶ ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ αἰτίᾳ τολμῶν νὰ βαδίσῃ ἰθαγενῆ ἀξιωματικῶς μετὰ πολλῆς προσοχῆς φροντίζει νὰ μὴ ἐγγίσῃ τὸ δεῖπνον τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἰδίων ὑπηρετῶν, ἢ νὰ μὴ ἐμβάψῃ τὰ ἄκρα αὐτὰ τῶν δακτύλων ἐν τῇ πηγῇ ἢ τῷ βύακι, ὃν οἱ Ἰνδοὶ ἐκλέγουσι πρὸς καθαρμὸν καὶ ἀγνισμόν.

Οἰκοδομηθεῖσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἀγ-

γλων, πλουτισθεῖσα διὰ τοῦ ἐμπορίου, διὰ τῶν κατακτήσεων, ἄλλοτε δὲ καὶ διὰ τῆς καταπιεστικῆς φορολογίας ὑπ' αὐτῶν πάλιν τῶν Ἀγγλων, ἡ Καλκούττα, ῥιφθεῖσα οὕτως εἶπεν ἐπὶ ἐδάφους ξένου, εἶδεν ἀξιοσημείωτην μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς τὴν ἰδίαν ἔκτασιν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς. Ὅπως δὲ ὅταν ἐγκεντρίζωμεν δένδρον ἀγριον δι' ἄλλου ἡμέρου, τὸ ἐμβόλιον, τρεφόμενον δι' ἐκείνου, μεταβάλλει ἐπὶ τέλους τὸ ἄγριον δένδρον εἰς ἡμερον καὶ καρποφόρον, οὕτως ἀκριβῶς καὶ ἐν Καλκούττα τὰ προϊόντα τῆς ἰνδικῆς γῆς καὶ ἡ ἐργασία τῶν ἰθαγενῶν χρησιμεύουσιν εἰς ἐπαύξεισιν τοῦ ἀγγλικοῦ στοιχείου.

Ἐπειδὴ ἡ πόλις δὲν ὠκοδομήθη πρὸ μακροῦ χρόνου, δυσκόλως παρατηρεῖ τις οἰκοδομήματα οἷα τὰ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἰνδοστάνης, ἅτινα μαρτυροῦσι τὴν παρελθούσαν λαμπρότητα τῶν μογγόλων καὶ ἄλλων μοναρχῶν. Βεβαίως ὁ ξένος, ὁ διατρέχων τὰς μεγάλας καὶ πολυανθρώπους συνοικίας τῆς Καλκούττας, παρατηρεῖ πολλὰς οἰκοδομὰς μεγίστας, ἀμφιβάλλω ὅμως, ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ὀνομασθῶσιν αὐταὶ οἰκοδομήματα ἢ μνημεῖα. Μόνον τὸ ἀνάκτορον τοῦ διοικητοῦ, ἴσως δὲ καὶ τὸ Νομισματοκοπεῖον εἰσὶν ἀξία τοσοῦτον μεγάλης ἐπωνυμίας.

Καὶ ὠμιλήσαμεν μὲν ἤδη περὶ τοῦ *Gouvernement's palace*, κειμένου πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως, εἰς *Chowringhee*. Εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας ὑπάρχει τὸ φρούριον Γουλιέλμου, οὗτινος τὰ πολυάριθμα πυροβόλα δεσποζοῦσι τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τῆς πόλεως. Κατ' ἀρχὰς τὸ φρούριον τοῦτο ἦν μικρὸν τι ὀχύρωμα, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ τριακοσίους ἢ τετρακοσίους τὸ πολὺ ἄνδρας, οὗτινος δὲ ἡ φρουρὰ ὑπερήσπιζε τὸν μικρὸν κάλυκα τῶν ἀράδων, μαύρων, ἀρμενίων, ἰνδῶν καὶ ἀγγλων ἐμπόρων· καὶ ὁ κάλυξ αὐτὸς ἀπετέλεσε τὸ εὐρύχωρον ἄστυ τῆς Καλκούττας. Ἐπισκευασθὲν τὸ φρούριον Γουλιέλμου ὑπὸ τοῦ λόρδου Clives μετὰ τὴν μάχην *Plassey* ἐν 1757 ἔτει, καὶ ἀλλεπαλλήλως παρὰ τῶν διαδόχων αὐτοῦ εὐρυνθὲν, δύναται σήμερον νὰ θεωρηθῇ ὡς φρούριον πρώτης τάξεως. Τὰ παραρτήματα αὐτοῦ ἐξαπλοῦνται εἰς ἔκτασιν μεγάλην, καὶ λέγεται μάλιστα, ὅτι διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ τὰς ἐπαυξήσεις ἐδαπανήθησαν ὀγδοήκοντα ἑκατομμύρια.

Οἰκοδόμημα, ὅπερ συνιστῶ εἰς πάντας νὰ ἐπισκεφθῶσιν, εἶναι καὶ τὸ Νομισματοκοπεῖον. Περιέχει ἐργοστάσια μεγάλα, ἐντελῶς ὀργανισμένα μετὰ μηχανῶν, δι' ὧν κόπτονται νομίσματα, κάλλιστα ἐκτετυπωμένα καὶ παριστῶντα τὴν Ἑταιρίαν. Ἄλλ' ὅπερ τὰ μέγιστα κινεῖ τὴν περιέργειαν τῶν ἐπισκεπτομένων τὸ κατὰ στήμα τοῦτο ξένων εἶναι οἱ διευθύνοντες αὐτὸ, πάντες σχεδὸν λίαν πεπαιδευμένοι τυγχάνοντες, βαθείας δὲ γνώσεως ἔχοντες καὶ περὶ